

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum sit aliquis ordo diligendorum in charitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

trarium: sed diligere amicum & inimicum in quatuor uterque est Dei, non est contrarium, sicut nec videre album, & videre nigrum, in quantum est coloratum.

AD XIII. dicendum, quod diligere inimicum in quantum inimicus est, est difficile, vel etiam impossibile: sed diligere inimicum propter aliquod magis amatum, est facile. & sic id, quod in se videtur impossibile, charitas Dei facit facile.

AD XIV. dicendum, quod Beatus Thomas non expectit poenam sui percussoris zelo vindictæ: sed propter manifestationem diuinę iustitię & virtutis.

AD XV. dicendum, quod imprecationes, quę inveniuntur in prophetis, sunt intelligendę per pręnuntiationes, vt exponatur delectantur, vt supra dictum est. Videntur autem tali modo loquendi, quia conformant voluntatem suam diuinę iustitię eis reuelatę.

AD XVI. dicendum, quod diligere aliquem propter se potest intelligi dupliciter. Vno modo ita quod aliquid diligitur, sicut vltimus finis: & sic solus Deus est propter se diligendus. Alio modo, vt diligamus ipsum cui volumus bonum, vt contingit in amicitia honesta, nõ autem sicut bonum quod volumus nobis, vt contingit in amicitia delectabili, vel vtili. in qua amicum diligimus, vt bonum nostrum, non quia vtilitatem, vel delectationem appetamus amico: sed quia ex amico appetimus vtilitatem & delectationem nobis sicut & diligimus alia delectabilia nobis & vtilia, vt cibum aut vestimentum. sed cum diligimus aliquem propter virtutem, volumus ei bonum non ipsum nobis, & hoc maxime contingit in amicitia charitatis.

AD XVII. dicendum, quod diligere inimicum melius est, quam diligere amicum tantum, quia perfectiorem charitatem demonstrat, vt supra dictum est: sed si consideremus istos duos actus absolute, melius est diligere amicum, quam inimicum, & melius diligere Deum, quam amicum. Non enim difficultas, quę est in dilectione inimici, facit ad rationem meriti, nisi in quantum per hoc demonstratur perfectio charitatis, quę hanc difficultatem vincit. vnde si esset tam perfecta charitas, quę totam difficultatem tolleret, adhuc esset magis meritum: loquimur autem non in eo, qui diligit amicum ex tam perfecta charitate, quę etiam se extendat ad dilectionem inimici, sed intensus operatur in dilectione amici, nisi forte per accidens, in quantum contra repugnans aliquid, cum maiori conatu operatur, sicut & in rebus naturalibus aqua calefacta intensius congelatur. & per hoc patet responsio ad duo sequentia.

ARTICVLVS IX.

Verum ordo aliquis sit in charitate.

NONO quaeritur, utrum ordo aliquis sit in charitate. & videtur quod non, quia sicut fides se habet ad credita, ita charitas ad diligenda: sed fides æqualiter credit omnia credenda. ergo charitas æqualiter diligit omnia diligenda.

¶ 1 Præt. Ordo ad rationem pertinet. Charitas autem non est in ratione: sed in voluntate. ergo ordo non pertinet ad charitatem.

¶ 2 Præt. Vbi cunq; est ordo ibi est aliquis gradus: sed secundum Bernar. charitas gradū nescit, dignitatem non considerat. ergo ordo nõ est in charitate.

¶ 3 Præt. Obiectū charitatis est Deus, ut Aug. dicit in 1. de doct. chris. in proximo. nihil diligit charitas nisi Deum. Deus autem non est maior in seipso, quā in proximo, nec maior in uno proximo quā in alio.

A ergo charitas non magis diligit Deum, quam proximum, vel unum proximum, quam alium.

¶ 4 Præt. Similitudo est rō dilectionis fm illud Eccles. 9. Omne animal diligit simile sibi: sed maior est similitudo hominis ad proximum suum, quam ad Deum. ergo non est iste ordo in charitate, ut primo diligatur Deus, sicut Ambrosius dicit.

¶ 5 Præt. 1. Io. 4. dicit. Qui nõ diligit fratrem suū, quē videt, Deū quē nõ videt, quō pot diligit? Arguit aut a dilectione pximi ad dilectionē Dei negando. Argumētū aut negatiuum nõ sumitur a minori, sed a maiori. ergo magis diligendus est pximus, quā Deus.

¶ 6 Præt. Amor ē vnitiua, vt Dion. dicit 4. c. de di. no. sed nihil ē magis vnū alicui, quā ipsemet. ergo hō ex charitate nõ dēt magis diligit Deū, quā seipsum.

¶ 7 Præt. Aug. dicit in 1. de doct. chris. quod omnes homines æque diligendi sunt. ergo vnus proximus non debet magis diligi, quam alius.

¶ 8 Præt. Proximū p̄cipitur alicui diligitur sicut seipsum. ergo oēs proximi sunt æqualiter diligendi.

¶ 9 Præt. Illū magis diligimus, cui maius bonū volumus: sed oibus proximis volumus ex charitate vnū bonum, quod est vita æterna. ergo vnus proximus non debemus plus diligitur, quam alium.

¶ 10 Præt. Si ordo est conditio charitatis, oportet quod cadat sub p̄cepto: sed non v̄ sub p̄cepto cadere, quā dum modo aliquem diligamus quem debemus, non videmur peccare, si alium quemcūque diligamus plus. ergo ordo non est conditio charitatis.

¶ 11 Præt. Charitas viciniam charitatē patrię: sed in patria magis amant meliores, nõ aut p̄pinqiores. ergo v̄ si est aligs ordo charitatis, quod et in via magis amandi sunt meliores, & nõ propinqiores, quod est cōtra Ambr. q dicit, quod primo diligendus est Deus, secundo parentes, deinde filij, post domestici.

¶ 12 Præt. Rō diligēdi aliqū ex charitate ē De⁹: sed aliqū extranei magis sūt cōiūcti Deo quā p̄pinqi, vel et parētes. ergo sunt magis ex charitate diligēdi.

¶ 13 Præt. Sicut dicit Greg. in quadā homilia, p̄batio dilectionis est exhibitio operis: sed aliqū effectus dilectionis, quod est beneficētia, magis exhibet extraneo, quam proximo, vt patet in collatione ecclesie sticorum beneficiorum. ergo non videtur, quod propinqi sint magis diligendi ex charitate.

¶ 14 Præt. 1. Io. 3. dicit. Non diligamus ore, neq; lingua, sed ope, & veritate: sed aliquādo plus de opere dilectionis exhibemus alijs, quā parentibus: puta, miles plus obedit duci exercitus, quā patri, & plus debet reddere benefactori, quā patri, si in æquali necessitate existat. ergo nõ sunt parētes plus diligēdi.

¶ 15 Præt. Greg. dicit, quod illi quos ex sacro fonte suscepimus, magis sunt a nobis diligendi, quam illi, quos ex carne nostra genuimus. ergo extranei magis sunt diligendi, quam propinqi.

¶ 16 Præt. Illa est magis diligendus, cuius amicitia v̄tuperabilius rescindit: sed v̄tuperabilius v̄t rescindi amicitia aliorum amicorū quos sp̄tē eligimus, quam propinquorum, qui nobis non ex nostra electione, sed sorte naturę prouenerunt. ergo magis sunt diligendi alij amici, quam propinqi.

¶ 17 Præt. Si rōne propinquitatis maioris, est aliq; magis diligendus, cū vxor sit magis p̄pinqua quę est vnū corpus, & filij, quod sunt aliquid generantis sunt magis propinqi quā parentes, v̄t quod sint magis diligēdi filij, & vxor quam parentes. Non ergo parentes sunt maxime diligendi. Sic igitur non videtur esse ordo in charitate, qui a sanctis assignatur.

Quæst. dist. S. Tho. LL 4 S 11

Parte. 1.

Cap. 28. in prin. tom. 3.

Et referret 1. sent. dist. 29.

Mem. 30. in suang. non procul a princ.

In 1. de doct. chris. in proximo. nihil diligit charitas nisi Deum. Deus autem non est maior in seipso, quā in proximo, nec maior in uno proximo quā in alio.

SED CONTRA est, qd dicitur Cantic. I. Introduxit me rex in cellam vinaria, ordinavit in me Charitatem.

2. p. q. 6. art. 1. & 3. scrip. dist. 29. q. 1. ar. 1. & 2.

1. de doctri. christiana. Cap. 28. in prin. com. 3.

RESPON. Dicendum, qd secundum omnem sententiam, & auctoritatem scripturae, indubitanter iste ordo in charitate significandus est, vt Deus affectu, & effectu super omnia diligatur: sed quantum ad dilectionem proximorum, fuit quorundam opinio, vt ordo charitatis attendatur fm effectum, & non secundum affectum, & fuerunt moti ex dicto Augus. qui dicit, qd oes homines aequae diligendi sunt: sed cum omnibus prodesse non possis, his potissime consulendum est, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus cōstrictius tibi, quasi quadam sorte coniunguntur: sed ista positio irrationabilis videtur. Sic n. Deus prouidet vnicuique, secundum qd conditio eius requirit. vnde tendentibus in finem naturae imprimitur a Deo amor, & appetitus finis, secundum qd exigit sua conditio, vt tendat in finem. vnde quorum est vehementior motus, secundum naturam in aliquem finem, eorum etiam est maior inclinatio in illum, quae est appetitus naturalis, vt patet in grauibus, & leuibus: Sicut autem appetitus, vel amor naturalis est inclinatio quadam, indita rebus naturalibus ad fines connaturales, ita dilectio charitatis est inclinatio quadam infusa rationali naturae, ad tendendum in Deum. Secundum igitur, qd necesse est alicui tendere in Deum, fm hoc ex charitate inclinatur. Tenditur autem in Deum sicut in finem id, quod maxime necessarium est, diuinum auxilium est. Secundo autem, auxilium qd est a seipso. Tertio autem cooperatio, quae est a proximo, & in hoc est gradus. Nam quidam cooperantur tantum in generali, alij vero qui sunt magis cōiuncti in speciali. Non enim omnes omnibus in specialibus cooperari possent. Coadiuuat nos etiam instrumentaliter tantum corpus nostrum, & etiam quae corpori necessaria sunt. vnde sic inclinari oportet affectum hominis per charitatem, vt primo, & principaliter aliquis diligat Deum, secundo, autem seipsum, tertio proximum, & inter proximos, magis illos qui sunt magis cōiuncti, & magis nati sunt coadiuare. Qui autem impediunt in quantum homo, sunt odiendi quicunque sunt, vbi dicitur Luc. 14. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, non potest esse meus discipulus, vltimo autem diligendum est corpus nostrum. Sic etiam secundum actum quem charitas elicit, attendendus est ordo secundum affectum in dilectione proximorum: sed etiam considerandum est, qd sicut supra diximus etiam alia dilectiones licite, & honestae, quae sunt ex aliquibus alijs causis, ordinari possunt ad charitatem, & sic charitas illarum dilectionum actus imperare potest, & sic quod magis fm aliquam illarum dilectionum diligitur, magis diligitur ex charitate imperare. Manifestum est autem, qd fm dilectionem naturalem propinqui plus diliguntur, etiam secundum affectum, & secundum dilectionem socialem, plus cōiuncti. & sic de alijs dilectionibus. vnde manifestum fit, qd etiam secundum affectum vnus proximorum magis est diligendus quam alius, & ex charitate imperante actus aliarum amicitiarum licitarum.

Art. 7. & 8.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd obiectum fidei est verum, unde fm qd contingit esse aliquid magis verum, sic etiam contingit aliquid magis credere. Cui autem veritas constat in adaequatione intellectus, & rei, si consideretur veritas secundum rationem aequalitatis, quae non recipit magis, & minus, sic non contingit esse aliquid magis, & minus verum: sed si

consideretur ipsum esse rei, quod est ratio veritatis, sicut dicitur in 2. Meta. eadem est dispositio rerum esse & veritate. vnde quae sunt magis entia sunt magis vera: & propter hoc etiam in scientijs demonstrationibus magis creduntur principia, quam conclusiones. & sic etiam contingit in his quae sunt fidei, vnde Apost. 1. ad Corint. 13. probat resurrectionem mortuorum futuram per resurrectionem Christi.

AD SECUNDUM dicendum, qd ordo rationis est, vt ordinantis: sed voluntatis vt ordinatae, & sic conuenit ordo charitati.

AD TERTIUM dicendum, quod charitas gratia nescit amantem ad amatum, quia vni vtiturque: sed duorum diligibilium, non ignorat.

AD QUARTUM dicendum, qd licet Deus non sit maior in vno quam in alio: tamen magis & perfectius est in seipso, quam in creatura, & in vna creatura quam in alia.

AD QUINTUM dicendum, qd in dilectione, cuius principale obiectum est ipse diligens, necesse est qd magis diligat id, qd est diligenti similis, sicut accidit in dilectione naturali: sed in dilectione charitatis principale obiectum est ipse Deus: vnde magis diligendum est charitate, qd magis est vnus cum Deo, ceteris paribus.

AD SEXTUM dicendum, qd Apost. argumentatur secundum eos, qui visibilibus praecipue inhaerent, a quibus visibilibus inuisibilibus magis diliguntur.

AD SEPTIMUM dicendum, qd vnitatem naturae nihil est magis vnus quam nos: sed vnitatem affectus, cuius obiectum est bonum, summe bonum detur magis nobis quam nos.

AD OCTAuum dicendum, qd omnes homines sunt aequae diligendi, in quantum omnibus aequale bonum, velle debemus, sicut vitam aeternam.

AD NONUM dicendum, qd proximum mouetur aliquis diligere, sicut seipsum, non tantum quantum seipsum, propter quod non sequitur, quod omnes proximi sunt aequaliter diligendi.

AD DECIMUM dicendum, qd aliqui dicimus magis diligere, non solum quia maius bonum ei volumus, sed et quia maiori affectu idem bonum ei optamus, & sic licet omnibus optemus unum bonum, quod est vita aeterna, non tamen omnes aequaliter diligimus.

AD XI. dicendum, qd non potest esse qd alicui impeditur de dilectione qd debemus, si alii quod minus diligere debemus, amplius diligamus: potest enim contingere qd in necessitate articulo amplius subueniatur alicui in derogationem eius, quem plus amare debemus.

AD XII. dicendum, qd illi qui sunt in patria, sunt cōiuncti vltimo fini, & ideo solum illorum dilectio regulatur ex ipso fine a vnde ordo charitatis in eis non attenditur, nisi secundum propinquitatem ad Deum, & propter hoc Deo propinquiores magis amantur: sed in via nobis est necessarium tendere in finem: & ideo ordo dilectionis attenditur et secundum mensuram auxilij, quod ex alijs cōiungitur ad tendendum in finem, & sic non semper meliores magis amantur: sed attenditur et non propinquitatis, ut ex utroque cōiunctum sumatur ratio maioris dilectionis, & per hoc etiam patet responsio ad XIII.

AD XIII. dicendum, qd praelatus aliquis non potest conferre beneficia, in quantum est Petrus vel Martinus, sed in quantum est magister Ecclesiae: & ideo in collatione ecclesiasticorum beneficiorum non detur attendere propinquitatem ad se, sed propinquitatem ad Deum, & utilitatem ecclesiae: sicut dispensator alicuius familiaris, attendere debet in dispensando res domini sui, seruatum quod exhibetur domino suo, & non seruatum quod exhibetur sibi. In rebus autem proprijs, licet patrimonialibus bonis, uel qd ex industria sua pro-

na acquirat, vt propria, debet attendi in beneficiis ad ordo propinquitatis ad ipsum beneficium.

Ad xv. dicendum, quod secundum ea, quae pertinent proprie ad propria personam alicuius plus, debet exhibere dilectionis effectum parentibus, quam extraneis, nisi forte in quantum in bono alicuius extranei, penderet bonum commune, quod etiam sibi ipsi imponere quisque debet, vt cum aliquis seipsum periculo mortis exponit, ad saluandum in bello ducem exercitus, vel in ciuitate principem ciuitatis, in quantum ex eis dependet salus totius communitatis: sed secundum ea quae pertinent ad aliquid ratione alicuius adiuncti, vt pote in quantum est cuius vel miles, plus debet obedire rectori ciuitatis vel duci, quam patri.

Ad xvi. dicendum, quod auctoritas Gregorij est intelligenda, quantum ad illa quae ad regenerationem spirituales pertinent, in quibus tenemur his, quos ex sacro fonte suscepimus.

Ad xvii. dicendum, quod ratio illa procedit quantum ad illa, quae pertinent ad socialem vitam, in qua fundatur amicitia extraneorum.

Ad xviii. dicendum, quod secundum illam dilectionem, qua aliquis diligit seipsum, plus diligit vxorem, & filios, quam parentes, quia vxor est aliquid viri, & filius patris: vnde dilectio quae habet ad vxorem & filium, magis includitur in dilectione qua aliquis diligit seipsum, quam dilectio quae habetur ad patrem, sed hoc non est diligere filium ratione eius, sed ratione sui ipsius: sed secundum modum dilectionis qua diligimus aliquem ratione eius, plus diligendus est pater, quam filius, in quantum ex parte maius beneficium suscepimus, & in quantum honor filij magis dependet ex honore patris, quam econuerso. & ideo in exhibitione reuerentiae, & in obediendo, & in satisfaciendo voluntati eius, & in similibus, tenetur homo magis patri, quam filio: sed in subuentione necessariorum plus tenetur homo filio, quam parenti: quia parentes debent sustentare filios, & non econuerso, vt dicitur 1. Corin. 4.

ARTICVLVS X.

Vtrum possibile sit charitatem esse perfectam in hac vita.

DE C I M O quaeritur, vtrum possibile sit charitatem esse perfectam in hac vita. Et videtur quod sic, quia Deus nihil impossibile homini praecipit, vt Hieron. dicit: sed perfectio charitatis ponitur in praecepto vt patet Deute. 6. Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Totum enim & perfectum idem sunt. ergo possibile est charitatem esse perfectam in hac vita.

¶ 2 Præ. Aug. dicit quod perfecta charitas est, vt meliora magis diligatur: sed hoc est possibile in hac vita, ergo charitas potest esse in hac vita perfecta.

¶ 3 Præ. Ratio amoris in quadam vnione consistit: sed charitas in hac vita maxime potest esse vnus, quia qui adheret Deo, vnus spiritus est, vt dicitur 1. Cor. 6. ergo charitas in hac vita potest esse perfecta.

¶ 4 Præ. Perfectum est aliquid, quod maxime recedit a contrario: sed charitas in hac vita potest resistere omni peccato & tentationi. ergo charitas in hac vita potest esse perfecta.

¶ 5 Præ. Affectus noster in hac vita immediate fertur in Deum per dilectionem: sed quando intellectus immediate fertur in Deum, perfecte & totaliter ipsum cognosceremus. ergo nunc perfecte & totaliter Deum diligimus. est ergo in hac vita charitas perfecta.

¶ 6 Præ. Voluntas est domina sui actus: sed diligere

A Deum, est actus voluntatis, ergo voluntas humana potest totaliter & perfecte ferri in Deum.

¶ 7 Præ. Obiectum charitatis est diuina bonitas, quae est delectabilissima: sed in eo quod est delectabile, non est difficile continue perseuerare. & sine intermissione. ergo videtur quod in hac vita de facili possit perfectio charitatis haberi.

¶ 8 Præ. Quod simplex est & indiuisibile si aliquo modo habet, totum habet: sed amor charitatis est simplex & indiuisibilis, & ex parte anime diligentis & ex parte obiecti diligibilis, quod est Deus. ergo si quis habet in hac vita charitatem totaliter & perfecte habet.

¶ 9 Præ. Charitas est nobilissima virtutum, secundum illud 1. Cor. 12. Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro, scilicet charitatis: sed alie virtutes possunt esse perfecte in hac vita, ergo & charitas.

S E D C O N T R A, Cum charitati repugnet omne peccatum, vt dictum est, perfectio charitatis requirit, quod homo sit omnino absque peccato: sed hoc non potest esse in hac vita, secundum illud 1. Io. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. ergo perfecta charitas in hac vita haberi non potest.

¶ 2 Præ. Nihil diligitur nisi cognitum, vt Aug. dicit in lib. de Tri. sed in hac vita Deus perfecte non potest cognosci secundum illud 1. Cor. 13. Nunc ex parte cognoscimus. ergo nec etiam potest perfecte diligi.

C ¶ 3 Præ. Illud quod semper potest proficere, non est perfectum: sed charitas in hac vita semper potest proficere, vt dicitur in sermone. ergo charitas in hac vita semper perfecta esse non potest.

¶ 4 Præ. Perfecta charitas foras mitti timorem, ut dicitur 1. Ioan. 4. sed in hac vita non potest homo esse sine timore. ergo non potest aliquis habere charitatem perfectam.

R E S P O N S. Dicendum, quod perfectum tripliciter dicitur. Vno modo, perfectum simpliciter: alio modo, perfectum secundum naturam: tertio modo, secundum tempus. perfectum quidem dicitur simpliciter, quod omnibus modis perfectum est, & cui nulla perfectio deest. perfectum autem secundum naturam dicitur, cui non deest aliquid eorum, quae nata sunt haberi a natura illa: sicut intellectum hominis dicimus perfectum, non quod nihil ei intelligibile desit, sed quia nihil ei deest eorum, per quod homo natus est intelligere. perfectum secundum tempus dicimus quando nihil deest alicui eorum, quae naturae est habere, secundum tempus illud. sicut dicimus puerum perfectum, quia habet ea, quae requiruntur ad hominem secundum aetatem illam. Sic igitur dicendum, quod charitas perfecta simpliciter a solo Deo habetur. Charitas autem perfecta secundum naturam haberi quidem potest ab homine, sed non in hac vita. Charitas autem perfecta secundum tempus, etiam in hac vita haberi potest. Ad cuius euidentiam sciendum est, quod cum actus & habitus specie habeat ex obiecto, oportet quod ex eodem ratio perfectionis ipsius sumatur. Obiectum autem charitatis est summum bonum. Charitas ergo est perfecta simpliciter, quae in summum bonum fertur intantum, quantum diligibile est. Summum autem bonum diligibile est in infinitum, cum sit bonum infinitum: vnde nulla charitas creaturae cum sit infinita potest esse simpliciter perfecta: sed sic perfecta dici potest sola charitas Dei, qua diligit seipsum: sed tunc secundum naturam rationalis creaturae, charitas dicitur esse perfecta, quando rationalis creatura secundum suum posse ad Deum diligendum conuertitur. Impeditur autem homo in hac vita, ne totaliter mens eius in

Deum

Li. to. de tri. in princ. tom. 3.

2. 2. q. 14. art. 5.

3. 8. q. 14. art. 5.

Ad Damasc. Papi de ex. patione. 6. dicit non recurre a hie. 10. 2. In lib. de re. ra religione. 4. 4. in princ. dicitur.